

**СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ
ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ
СФЕРИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
Національної академії педагогічних наук України
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Хмельницький національний університет
Запорізький національний університет

СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

SOCIAL-EDUCATIONAL DOMINANTS OF SPECIALIST'S PROFESSIONAL PREPARATION OF SOCIAL SPHERE AND INCLUSIVE EDUCATION

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції

23-24 жовтня 2019 року

Бердянськ
2019

УДК 378.091.2:[364.4.08+37.043.2-056.2/.3](082)

П 70

*Рекомендовано ухвалою вченої ради Факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
(протокол № 5 від 28.11.2019 р.)*

Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти: збірник наукових статей / Бердянський державний педагогічний університет ; укладач Петровська К. В. – Бердянськ, 2019 - 274 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти», які виявляють та обґрунтовують тенденції підвищення ефективності підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти. Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, пошукачів, викладачів, здобувачів.

The collection consists of materials of Ukrainian scientific-practical Internet-conference «Social-educational dominants of specialist's professional preparation of social sphere and inclusive education» which defining and explaining trends of increasing of effective specialist's professional preparation of social sphere and inclusive education. The materials of the collection will be useful for researchers, scientists, graduate students, prospectors, lecturers, students.

Автори несуть персональну відповідальність за достовірність наданих матеріалів та правильність цитування.

УДК 378.091.2:[364.4.08+37.043.2-056.2/.3](082)

П 70

© Кафедра соціальної роботи
та інклюзивної освіти,
ФДССО, БДПУ, 2019

Участь в конференції взяли представники різних закладів освіти і установ України, зокрема педагогічні, науково-педагогічні працівники, аспіранти, здобувачі вищої освіти, директора установ тощо. Було подано 57 заявок та надіслано наукові статті.

ЗМІСТ

ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Ілішова О. Інклюзивне освітнє середовище закладу дошкільної освіти	7
Котляр С. Створення інклюзивного освітнього середовища в сучасних закладах освіти	10

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Авраменко У. Swot-аналіз соціально-педагогічної роботи з сім'ями в інклюзивних школах	15
Босенко М., Колесник Л. Використання інноваційних технологій в організації навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами	20
Захарова Н. Раннє втручання: нормативно-правовий аспект	22
Захарова Н., Сердюченко А. Раннє втручання як актуальна соціальна проблема	27
Онищенко С. Робочі зошити в умовах дистанційної освіти учнів в інклюзивному середовищі	31
Письмак О., Сиротинська М. Програма трудової реабілітації осіб з інвалідністю	34
Савченко Л. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами	42
Шевченко С. Соціально-психологічні фактори ефективної реабілітації осіб з обмеженими можливостями	48

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ ПОРІВНЯЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Олійник І. До питання професійної підготовки соціальних працівників	54
Нагорна А. Підготовка фахівців соціальної сфери до роботи в системі сексуальної освіти	58

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ І СФЕРИ ОСВІТИ

Бородіна О. Освіта впродовж життя – вимога сьогодення	64
Калаур С. Неперервність професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в системі коледж-університет як вимога часу	68
Кобюк Ю. Проблеми професійного становлення і розвитку майбутніх вчителів початкових класів	72
Малютіна Н., Москальова Л. Ефективність тренінгової роботи з педагогічними працівниками	75
Рідкодубська Г. Професійна мобільність в структурі професійного розвитку майбутнього фахівця соціальної сфери	81
Самко А. Проблема освіти дорослих у контексті наукової спадщини С. Гончаренка	84

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ У МОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Багрій В. Роль та взаємозв'язок саморозвитку та самовиховання у розвитку особистості	89
Гаврус Н., Попівща Н. Формування основ професійної компетентності фахівця соціальної сфери в умовах закладу вищої освіти	93
Келемен А. Формування педагогічної культури майбутніх соціальних	99

працівників: теоретичні та практичні аспекти	
Копил Д., Попова А. Сучасні тренди проведення профорієнтаційної роботи у діяльності соціального педагога	104
Котляр В. Твори художньої літератури і мистецтва як педагогічні засоби викладання	110
Лісна-Міськів Н. Психолого-педагогічні аспекти підвищення мотиваційної спрямованості та розвитку позитивного ставлення студентів до навчання	113
Михайленко Н. Формування гендерної компетентності фахівця із соціальної роботи як необхідна складова підготовки до професійної діяльності	118
Олійник К. Роль дидактичних ігор у формуванні риторичної культури майбутніх соціальних працівників	121
Петровська К. Формування основ проектної компетентності майбутніх надавачів соціальних послуг в умовах закладу вищої освіти	125
Петровська К., Сердюченко А. Формування готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до неформальної освіти в межах формальної освіти	131
Романовська Л. Ммісце та роль консультування у професійній діяльності майбутнього соціального працівника	134
Тургенєва А., Шалупня Є. Організація діяльності соціального педагога та органів самоврядування здобувачів освіти: прикладний аспект	139
Сеага Семмі Потреба цілеспрямованої діяльності з підлітками, що мають підвищений рівень агресії	146
Човган О. Потенціал тренінгів у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників	150

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВРАЗЛИВИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Аверіна Д., Вербець В. Методи боротьби з булінгом	155
Бриндіков Ю. Шляхи зародження та попередження булінгу	161
Голова Н. Соціально – педагогічні аспекти роботи соціального працівника з молоддю схильною до асоціальної поведінки	169
Демиденко Н., Москальова Л. Соціально-педагогічний супровід дітей-сиріт як актуальна проблема сьогодення	173
Дибко К. Соціально – педагогічні аспекти соціального захисту вразливих верств населення в сучасних реаліях	177
Єрьоміна Л., Познякова А. Роль тьютора у соціальному житті учнів	182
Єрьоміна Л., Чудакова В. Сім'я як інститут соціокультурного розвитку дитини ..	184
Кашкарьова Л. Програма профілактики булінгу в закладах загальної середньої освіти	188
Кириліна О., Чабан Н. Походження тьюторської діяльності та реалії сьогодення ..	195
Коляда Т., Солонська А. Арт-терапія як засіб корекції страхів у дітей старшого дошкільного віку	198
Кузьменко В., Нечет О. Тьюторський супровід в початковій, середній та старшій школах	201
Магомедова Я., Мільчевська Г. Формування просоціальної поведінки неповнолітніх, які знаходяться в конфлікті з законом в умовах ювенальної пробації	204
Мільчевська Г., Шевченко Ю. Тьюторський супровід як технологія відкритої освіти	210

Шкляр А. Профілактика правопорушень неповнолітніх: сутнісна характеристика	212
Якубова Л. Теоретичні основи профілактики наркотичної залежності серед підлітків	217

ВИБРАНІ ПИТАННЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Безух В., Солонська А. Особливості ігрової діяльності дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення	221
Бойко-Гагарін А. Мовою нумізматика до незрячих	225
Бондар Ю. Використання інтерактивних технологій в освітньому процесі початкової школи	229
Гуренко О. Дейзі-бібліотека як засіб навчання молодших школярів з вадами зору в школі з інклюзивним навчанням	233
Жейнова С., Ларцева Т. Використання дидактичних ігор для формування вимовної сторони мовлення у дітей дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням	241
Кавко М. Розвиток мовлення дітей з аутичним спектром засобами ігор	246

ПРОЕКТУВАННЯ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНИХ ПРОГРАМ

Апухтіна В. Методичні рекомендації з розвитку довільної діяльності у молодших школярів	251
Гевчук Н., Жилик Н. Тренінг як засіб підготовки працівників освіти до роботи в інклюзивному середовищі	256
Лацко Д., Жейнова С. Роль гри у трудовому вихованні дошкільників середнього дошкільного віку	261

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

тьюторського супроводу на прикладі зарубіжних та вітчизняних теоретиків та практиків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єрємін Л. Є., Мільчевська Г. С. Тьютор як трансформація традиційних ролей педагога / Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах Запоріжжя. № 60 Т.1, 2018. С. 81-85
2. Меркулова Н. В. Професійна підготовка тьюторів у вищих навчальних закладах / Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, №54 (107), 2017. С. 173-177
- O'Rourke J. Roles and Competenceies in Distance Education. The Commonwealth of Learning, 1993. 35 p.

Т. Коляда,

здобувач вищої освіти

Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького

А. Солонська,

асистент кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи

Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького

УДК 364.264.6-053.4-214:[615.85:7

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ СТРАХІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Охарактеризовано дитячі страхи, причини їх виникнення. Розкрито визначення поняття «страх». Проаналізовано літературу щодо проблеми виникнення дитячих страхів у дошкільників. Охарактеризовано метод арт-терапії, як одного з ефективних методів подолання дитячих страхів у дітей дошкільного віку.

Ключові слова: страх, дитина, арт-терапія, дошкільний вік.

Characterized children's fears, the causes of their occurrence. The definition of the concept of "fear" is disclosed. The literature on the problem of the emergence of children's fears in children is analyzed. The method of art therapy is described as one of the effective methods of overcoming children's fears in preschool children.

Keywords: fear, child, art therapy, preschool age.

На сьогоднішній день відзначається зростання кількості дітей дошкільного віку зі страхами, з якими пов'язані почуття невпевненості в собі та хвилювання. Такі почуття негативно впливають на самооцінку дитини, тому вона може переживати невдачі та неадекватно оцінювати свої можливості. Велика кількість страхів у дитини і, взагалі, його присутність, погано впливає на розвиток дитини в

цілому, тому важливо знати діагностика дитячих страхів і способи корекції дитячих страхів у дітей.

Найсприятливішим віковим періодом для появи страхів є дошкільний вік. Маленьку дитину оточує великий, невідомий світ, який видається небезпечним. Найбільша кількість різноманітних страхів трапляється саме у дітей старшого дошкільного віку. Це пов'язано з дорослішанням дитини, активним розвитком її мислення.

Питання проблеми виникнення і усунення дитячих страхів вивчалися вітчизняними та зарубіжними психологами та психіатрами (В. Бехтерев, Г. Еберлейн, О. Запорожець, К. Ізард, Г. Костюк, В. Купер, В. Леві, З. Фрейд, Б. Пере, С. Холл, К. Хорні.) Дослідження страхів у дітей дошкільного віку представлені в роботах О. Захарова, Н. Карпенко, Ю. Максимової, М. Панфілової, А. Прихожан, О. Скляренко, Б. Філіпса. Багато авторів, наприклад, Л. Виготський, І. Павлов, І. Сеченов в якості основної причини розглядали фізіологічні механізми виникнення страху.

Страх – це емоційний, або психічний стан людини, у якому під впливом загрози або небезпеки може проявлятися інстинкт самозбереження. Також, його можна характеризувати, як негативну емоцію, яка виникає в ситуації небезпеки, що може загрожувати біологічному і соціальному існуванню; як афективне відображення у свідомості людини конкретної загрози для її життя та благополуччя. Можна зазначити, що діапазон прояву страху, може змінюватись від невизначеного відчуття невпевненості до жаху [2; 4].

Страхи виникають у дітей з раннього віку та досягають максимуму у старшому дошкільному віці. Найчастіше діти бояться самотності, нападу, тварин, казкових героїв, темряви, стихійного лиха, пожежі. Причиною страхів може бути невинуватено жорстка виховна позиція дорослих, переважання покарань, надмірні вимоги, обмеження ініціативи та вільної активності дітей за рахунок зростання кількості обов'язкових до виконання завдань [3, с. 256].

Більшість дитячих страхів має природний і тимчасовий характер, а їх зміст обумовлений віковими особливостями дитини. Страх, з одного боку, оберігає дитину від необдуманих і ризикованих вчинків, а з іншого – він здатний поглинати життєву і творчу енергію дитини, слугувати причиною невпевненості і підвищеної тривожності, гальмувати розвиток особистості [1; 3].

Страхи бувають вікові (характерні для емоційно чутливих дітей як відображення особливостей психічного та особистісного розвитку) та невротичні (характеризуються більшою емоційною напруженою) [3, с. 51].

Велика кількість проблем, неуважне відношення до виховання дітей, соціальні та економічні проблеми та цілий ряд інших факторів – є причинами появи страху у сучасних дітей. Певний страх у дитини може проявитися внаслідок дії одного з багатьох чинників. Наприклад, вікові страхи виникають через переляк, наявність страху у батьків, тривожність у стосунках з дитиною, перебільшене переховування дитини від загроз, ізоляція від спілкування з однолітками, велика кількість

обмежень з боку батьків, конфліктні стосунки між батьками, численні нереалізовані погрози дорослих у сім'ї, психологічне «зараження» страхами в процесі спілкування з однолітками або дорослими, а невротичні – через тривалі переживання, що не мають розв'язання, невротичні розлади та переживання [3, с. 51-52].

Так, наприклад, О. Бандура в своїх дослідженнях показує, що багато нових зразків поведінки і емоційних реакцій можуть виникати в результаті наслідування, тобто дитині достатньо бачити, чого бояться оточуючі люди (в першу чергу – батьки), для того щоб почати боятися того ж [1, с. 32].

Деякі дослідження доводять, що більш схильними до появи страхів є діти немолодих батьків, з неповних сімей, які є єдиною дитиною, з тих сімей, де є постійні конфлікти, де дітей надмірно опікають, або, навпаки, виховують у занадто суворій формі. У виникненні страхів значну роль відіграє уява дитини [3, с. 256].

Одним з ефективних методів подолання дитячих страхів є арт-терапія. У науково-педагогічному розумінні арт-терапія розглядається як метод розвитку та зміни особистості, групи чи колективу за допомогою різних видів і форм мистецтва та творчості. Важливий внесок у розвиток арт-терапії, як особливої наукової дисципліни, зробили: Е. Крамер, М. Наумбург, Я. Квітковська, Дж. Райн [1, с. 41].

Використовувати метод арт-терапії при корекції страхів дітей рекомендує Г. Шоттенлоер. Вона вважає, що радість підвищує впевненість, формує позитивне ставлення до життя, а це саме ті якості розвитку яких особливо потребує дитина, яка має велику кількість страхів. Використання цього методу змушує дитину концентруватися на своїх переживаннях, усвідомлювати їх, переосмислювати події [1, с. 42].

Арт-терапія покликана через розвиток художнього світобачення (малювання, аплікації, ігри в пісочниці, захоплення музикою) привести несвідоме у взаємодію зі свідомістю і тим відновити єдність почуттів, емоцій і відчуттів малюка.

Заняття з арт-терапії дуже корисні для дітей старшого дошкільного віку, бо вони впливають на розумовий, естетичний, мовленнєвий розвиток, також допомагають гарно розвинути комунікативні вміння та навчити дитину мислити креативно. Її можна застосовувати у поєднанні з педагогічними, медичними та іншими засобами.

Виділяють різноманітні види та техніки арт-терапії: малювання, ліплення, колаж, ігротерапія, музикотерапія, танцювальна терапія, драмотерапія, казкотерапія, бібліотерапія, маскотерапія, етнотерапія, кольоротерапія, фототерапія, куклотерапія, оригамі тощо. Зупинимося більш детально на одній з основних технік арт-терапії – малюванні [1, с. 54].

Ця техніка особливо важлива для тих дітей, яким важко розповісти про свій страх, тому вони можуть висловити свої фантазії на аркуші паперу. Те, що зображують діти старшого дошкільного віку, часто полегшує та прискорює

вербалізацію переживань, адже, малювання може зняти бар'єр через який дитина не може розповісти свій страх дорослому. Також за допомогою кольору, який переважає на малюнку дорослий може визначити переживання дитини. Якщо у дитини під час малювання переважатимуть темні кольори (сірий, чорний), тоді можна сказати, що у дитини знижений настрій, вона чимось схвильована, та має багату кількість страху, яскраві кольори, навпаки, вказують на оптимізм і активний життєвий тонус, та мінімальну кількість страхів [1, с.54].

На початку занять з арт-терапії доцільно користуватися кольоровими олівцями. Теми для малювання на перших двох заняттях обирають самі діти. Після підготовчих занять можна приступати до тематичного малювання. Тривалість занять не більше 30 хвилин, проводять два рази на тиждень. У жодному разі не можна квапити дитину з виконанням завдання.

Дитячі страхи можуть обмежувати та гальмувати будь-які дії дитини, тому потрібно реагувати та намагатися позбутися їх на ранніх етапах їх виникнення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власюк М. Арт-терапія: лікування мистецтвом / М. Власюк // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2008. – № 7 (8). – 90 с.
2. Діденко С.В. Клінічна психологія: словник-довідник – К. : Академвидав, 2012 – 320 с.
3. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
4. Практична психологія. Старший дошкільний вік / Упоряд. О. А. Атемасова. – Х. : Вид-во «Ранок», 2012. – 176 с.

В. Кузьменко,

психолог

(КЗ Василівська гімназія «Сузір'я» – ЗОШ 1-3 ступенів)

О. Нечет,

соціальний педагог

(КЗ Василівська гімназія «Сузір'я» – ЗОШ 1-3 ступенів)

УДК 37.091.21:005.963.2

ТЮТОРСЬКИЙ СУПРОВІД В ПОЧАТКОВІЙ, СЕРЕДНІЙ ТА СТАРШІЙ ШКОЛАХ

Створення індивідуальної освітньої програми, що постійно уточнюється і коригується є запорукою успішного розвитку особистості. Зміст викладеного матеріалу представляє опис діяльності тьютора у початковій, середній та старшій школах. Автори висвітлюють технології до кожного періода, що характеризуються поступовим ускладненням відповідно їх застосування.